

บทคัดย่อ

แม่น้ำมูลเป็นแม่น้ำสายหลักที่ไหลผ่านจังหวัดในภาคอีสานตอนล่าง 5 จังหวัด โดยเริ่มต้นแม่น้ำจากจังหวัดนครราชสีมา ไหลผ่านจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ มาบรรจบแม่น้ำโขงที่จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งยังไหลผ่านชายเขตทิศใต้ของจังหวัดร้อยเอ็ดด้วย

แม่น้ำมูลได้รับการบันทึกไว้ค่อนข้างละเอียดใน พ.ศ. 2425-2427 จากการสำรวจของเอเจียน แอมอนิเย นักมานุษยวิทยาชาวฝรั่งเศส แต่ก่อนหน้านั้นหลักฐานทางโบราณวัตถุและโบราณสถานได้บ่งชี้ถึงอารยธรรมเก่าแก่ตลอดลำแม่น้ำมูลตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ (ก่อน 2,500 ปี) งานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาถึงการเดินทางในลำแม่น้ำมูลตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12-24 ด้วย

แหล่งโบราณคดีและโบราณสถานต่าง ๆ นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามลำแม่น้ำมูล มีอยู่อย่างหลากหลาย ตั้งแต่แหล่งวัฒนธรรมที่เสื่อมสูญไปแล้วคือในสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยอารยธรรมเขมรโบราณ (สมัยอาณาจักรเจนละและอาณาจักรกัมพูชา) ไปจนถึงแหล่งวัฒนธรรมของผู้คนในปัจจุบัน มีทั้งกลุ่มชนชาวไทยโคราช ชาวไทยเชื้อสายมอญ ชาวไทยส่วย ชาวไทยเขมร และชาวไทลาว แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ในรัศมี 15 กิโลเมตรจากลำแม่น้ำมูลได้กล่าวถึงไว้โดยจำแนกเป็นรายจังหวัด

การท่องเที่ยวตามลำแม่น้ำมูลได้รับศึกษาถึงลักษณะการให้บริการและการประเมินสภาพการณ์เส้นทางที่มีการให้บริการท่องเที่ยวอยู่แล้ว รวมทั้งการสำรวจหาเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำใหม่ ปัญหาและอุปสรรคการท่องเที่ยวตามลำแม่น้ำที่เกิดขึ้น เพื่อเสนอแนะเส้นทางท่องเที่ยวแนวใหม่ คือการท่องเที่ยวตามเส้นทางวัฒนธรรมตามลำแม่น้ำมูลเชิงนิเวศ ซึ่งที่ผ่านมาแม่น้ำมูลได้รับการท่องเที่ยวเฉพาะทางธรรมชาติ เพื่อชมทิวทัศน์ระหว่างล่องแพอาหารหรือไปชมแก่งในลำน้ำ ไม่มีการนำชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามริมฝั่งแม่น้ำเลย ทั้ง ๆ ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวสูง สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับประเทศได้ จากการวิจัยพบว่าเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทางน้ำที่มีศักยภาพสูงและปานกลางมีอยู่ใน 2 จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมาและอุบลราชธานี จังหวัดละ 3 เส้นทาง โดยจัดเป็นเส้นทางที่มีศักยภาพสูงจังหวัดละ 2 เส้นทาง ที่มีศักยภาพปานกลางจังหวัดละ 1 เส้นทาง รวม 6 เส้นทาง เส้นทางดังกล่าวได้รับพัฒนาขึ้นจากเส้นทางที่มีการให้บริการอยู่เดิมและที่พัฒนาขึ้นใหม่ คือ

ในจังหวัดนครราชสีมา มีเส้นทาง 1) เมืองพิมาย 2) ไทรงามและใกล้เคียง 3) ท่าช้าง-ชุมทางในอดีต แหล่งสัตว์ป่าชายน้ำและแหล่งฟอสซิลอำเภอลำทะเมนชัยที่มีความสำคัญระดับโลก

ในจังหวัดอุบลราชธานี มี 3 เส้นทางตามระยะทางใกล้ไกลตามรอยเส้นทางชลมารคของพระเจ้ามเหศวรมัน (จิตรเสน) แห่งอาณาจักรเจนละ ที่อำเภอลำทะเมนชัยและอำเภอบึงสามพัน

เส้นทางดังกล่าวนับเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง เพราะมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและแหล่งธรรมชาติ ที่อุดมด้วยสัตว์น้ำที่ยังมีชีวิตอยู่และแหล่งซากสัตว์ที่สูญพันธุ์ไปแล้ว สภาพป่าที่สมบูรณ์ ระบบนิเวศแม่น้ำและวัฒนธรรมริมฝั่งน้ำที่น่าสนใจ

แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามลำแม่น้ำมูลได้รับการนำเสนอว่าควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ในสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเบื้องต้น คือ ทำเรือและทางเดินไปยังแหล่ง การปรับปรุงภูมิทัศน์และนำเสนอแหล่ง รวมทั้งการสร้างแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่ตามศักยภาพของพื้นที่เช่น พิพิธภัณฑ์วิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำมูลและสวนสาธารณะพร้อมชายหาด ณ เกาะหาดแสงจันทร์ กลางแม่น้ำมูล อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา, การสร้างพิพิธภัณฑ์กับแหล่งซากสัตว์ดึกดำบรรพ์ (site museum) ที่อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา หรือการพัฒนาบริเวณแหล่งโบราณคดีและโบราณสถานในสมัยอารยธรรมเจนละ ริมฝั่งแม่น้ำมูล ระหว่างอำเภอลำทะเมนชัยถึงอำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น ซึ่งหากมีการดำเนินการเชื่อได้ว่าจะสามารถเปิดจุดขายด้านการท่องเที่ยวทางน้ำให้กับภูมิภาคในแนวบูรณาการได้อย่างแท้จริง.

Abstract

The Mun River is the main river streaming through all 5 provinces in the Lower Northeastern Region: Nakornratchasima, Surin, Buriram, Sri Saket and Ubolratchathani. It runs also through the southern part of Roi Ed province.

The Mun River was historically documented from a survey by Etienne Aymonier in 1882-1884. Artifacts and ancient buildings along the river indicate the earliest culture since the Pre-historic period (before 2,500 years). Travels along the river since the 12th century to present were studied.

Archaeological and historical sites along the Mun River belong to extinct, ancient civilizations; Pre-historic cultures and the Khmer civilization (Chenla and Kampuchea Kingdoms) and the present tribal cultures; Thai, Mon, Kui, Khmer and Lao. Cultural sites 15 kilometers from the river are described by provinces.

Existing services, tourism routes and travelling problems along the Mun were studied and evaluated. Existing water routes are offered only for natural site seeing. They are not paid attention to cultural sites. Six potentially cultural water routes are then proposed as integration of natural and cultural site visits. They are truly waterway eco-tourism routes. High-medium routes exist in 2 provinces; Nakornratchasima and Ubolratchathani. In Nakornratchasima, 3 routes are proposed to visit 1) Phimai, 2) Cai Ngam (Banyan trees) and villages, and 3) Ta Chang fossil beds. In Ubolratchathani, 3 routes of the 12th century Chenla waterway are proposed from Khong Jiem to Pibul Mungsahan districts.

Tourism development are recommended ranging from the provision of basic infrastructure ie. piers, foot paths, landscaping, information boards and signs to newly supporting projects ie. the Mun River cultural museum and beach island, a Fossil site museum and archaeological site conservation.